

حیات

اداره مرکزی :

آنقره ده ، استانبول جاده سنده آنقره
معارف امینلی باشده کی دائره

استانبول بورسی :

استانبولده ، باب عالی جاده سنده رسم بر شنبه
اداره خانمسی داخلنده کی دائره
تلفون : ۳۶۰۷

نفسی هر برده ۱۰۰ غرو شدر .

سنه لکی بوسته ایلده ۵ لیرا .

(اجنبی ملک تار ایچین ۴ دولار) .

ایونه واعلان ایشاری ایچین استانبول پرووسته

مراجعت ایدیلیر .

یازی ایشارینک مرجعی آنقره مرئودر .

هیانه دایما هیانه... دیباہ دایما چوره حیات قاتلم!...
- نیجه -

۱ نجی جلد

آنقره ، ۳ مارت ، ۱۹۲۷

صافی : ۱۴

مصرده تورک آبدەلری

«مادام دەوونشیر» ک «مسلمان مصر و آبدەلرێک مۆسلسری»
عنوانی اثری مناسبتیلە - ۱۶۴ بۆیوک صحیفە - طابیی : مه زون
نووفرە - پارس ، ۱۹۲۶ - مەتەن خاوج مختلف تابلورلە مزین

مصرک اسلام دورنەدە وجودە کلش معاری
آبدەلری ، مان عمومیتلە ، «تورک اثری» اولارق
تلقی ایدیلەبیلیر . اسلام و تورک صنعتی تاریخندە جدا
ممتاز بر موقع اشغال ایدەن بو آبدەلرک تورک محصولی
اولدیفنی آکلامق ایچون ، بو ساحەنک تاریخنە
سرعتی بر نظر کفایت ایدەبیلیر : داهای عباسیلر زماندن
باشلایه رق بورادە تورک عسکری قوتلرینە تصادف
ایدیلیوردی . مصرده - خالص بر تورک سلالەسی
اولان - «طولونلر» حاکیمتک تأسسندن اعتباراً ،
«فاطمیلر» دوری دە داخل اولق اوزرە ، تورک
عنصرینک اوردودە و دولت تشکیلاتندە بر نوع
عسکری «آریستوقراسی» تشکیل ایتک اوزرە متادباً
جوغالیفنی کوروپورز . لکن حاکیمت یکیدن تورکر
النه کچەسی ، اصل «ایوبیلر» سلالەسیلە [میلادی
۱۱۶۹ - ۱۲۵۰] باشلار . بۆیوک سلجوق
ایمپراطورلنک استطالەلرندن بری اولان بو دولتک
قوة مرکزیه سنی و استنادکاهنی «اوغوزلر» تشکیل
ایدیور ، «صلاح الدین ایوبی» نک اوردوسندە
و سرایندە یورکچە قونوش ولیور ، او دورک بوتون
مورخ و شاعرلری بودولتی سادهجە «تورک دولتی»
تلقی ایدیلیوردی . فی الحقیقە «ایوبیلر» لہ برابر
مصرە سلجوق مەدنیّت عناصرینک و تورک عنعنەلرینک
کیردیکنی ، عسکری «تیارلر» ک احداث اولوندیفنی ،
«فاطمیلر» ک شیعیلکنە قارشى «سنیلک» جریاننک
قوتلەندیکنی ، خلاصە ، مذهبى عقیدەلردن اداره
تشکیلاتنە ، صنایع نفیسە ، یازی بە قادر مەدنیّتک
هەر شعبەسندە یکى بردورە باشلادیفنی کوروپورزکە ،
بوکا ترددسزجە «تورک دورەسی» دیه بیلیرز .
بو تورک دورەسی یالکز ایوبیلر سلالەسی زمانە
دکل ، اونى تعقیب ایدەن «تورک مملوکلری»
[۱۲۵۰ - ۱۳۸۲] ایلە متعاقب چرکس مملوکلری

[۱۳۸۲ - ۱۵۱۷] زمانەدە شاملدر . اوندن صوکرا
«برنجی سلیم» ک مصر فتحیلە ، بورادە عثمانی ایمپرا
طورلنک حاکمیتی باشلار . ایشە «صلیب محاربهلری»
فی دە احتوا ایدەن بو دورە انسانسندە ، مصرده کی
بوتورک ایمپراطورلنی دنیانک الک بۆیوک سیاسی قوتلرندن
بری ماهیتنی آلمش ، قرون وسطا تاریخنک مرکز
ثقلتی عادتا شرقی آق دیکرە نقل ایدیلش ، اسلام
زوالی «بلما» ، کیمیدان قیریلان نومروسنک ،
نه تخیل و معصوم بر عشقک ، نەدە مفرط
حساسیتنک قربانیدر . او ، دیگر یوزلرجه
ویکیرجه اولوم یولدایشی کبی بوش ، ولزومسز
کبی کورون مفکورەسز بر حیاتک اوچورومە
یووالادیفنی بیچارەلردن بریدر .

نجم الدین صادوق

و خریستیان عالمرینک چارپیشەلری بو ساحەدە
اولشدر . منتظم اوردولرلە اهل صلیب مجادلەلرینی
اسلام دنیاسی لهنە حل ایدەن ، موغول استیلاسنی
دوردوران ، «ایلخانلر» قارشى «آلتون اوردو»
دولتی ایلە اق ایدەن بودولت ، ایسترا «ایوبیلر» ایسترسە
«مملوکلر» نامی آلتندە اولسون ، قرون وسطانک
اک قدرتی اسلام ایمپراطورلقرلردن بریدی .

مصرک یرلی خلقنە نسبتلە یک کوچوک بر اقلیت ،
بر نوع آریستوقراسی ماهیتندە اولان و «ایوبی»
سالەسندن صوکرا دولتک حاکمیت عالیە سنی دە
کندیلرینە تخصیص ایدەن بو مملوکلر آراسندە تورکرلردن
باشقا عنصرلردە موجود اولقلە برابر ، اکثریت مطلقە
تورکرلردن تشکیل ایدیلیوردی . ایشە «مصر» ، مەدنیّت
اعتباریلە الک بۆیوک وسیاسە الک بارلاق دورلرینی بوتورک
حاکیمتە یورجیلدر : مصرک اک معظم معاری آبدەلری ،
اک بۆیوک علمی و ادبی انکشافی ، اقتصادی رفاهی ،
بو تورک حاکمیتی دورەسنە تصادف ایدەر . بر یرلە
دائماً مجادلە ایدەن بر آوچ تورک کولەسنک ،
امتیازلی بر صنف ، بر نوع «عسکری درە بکلکی»
تشکیل ایدەرک کندیلرینە تماماً یانچى بر خلق اوزرندە
عصرلرجه حکمران اولەلری ، صلیب و موغول حربرلری
کبی چوق بۆیوک صدمەلرە موقبیلە کۆکس کرەملری ،
و داخلی خارجی بیکرجه غائلە آراسندە خارجاً نفوذ
و شوکتلرنی ادامە ، داخلی بر چوق انحصارات
و اصلاحاتە موفق اولەلری ، ایلک نظردە بر معما کی
کورونمکدەدر . حالبوکە ، تورک ملتک او فطری
فتوحات و تشکیلات قابلیتە استناد ایدەن بو سیاسی
تشکلک قدرتی و حیاتیتی مختلف عاملرە ابنا ایدەر :
بر نوع اصطفا نتیجەسندە موقع اقتدارە یۆکسک
شخصیتلرک کچەسی ، خارجی تهلکە قارشیسندە
صنئی شعورک درحال یاراندیفنی قوتلی تسانە ، مملوک
امیرلری آراسندە کی رقابت سببیلە تربیە عسکریەنک
فوق العادە متری بولونماسی ، داخلی تعقیب ایدیلن
ماهرانە سیاست ، دینی عاملرە الخ... کبی زراعندن آلتیان
اولدقچە آغیر برکیلردن ، مصر و سوریه نک طبیی
ثروت منابعدن باشقا ، بالخاصە هند تجارت بولنک
مصردن کچەسی دولایسبیلە اللە ایدیلن عظیم واردات ،
ایمپراطورلنک اومعظم و مغلق تشکیلاتی یاشانمە کافی
کیلوردی .

ایشە ، مصرک اسلام دوری تاریخی حقندە
شیمدی بە قدر ای شایان دقت اثرلر نشر ایدەن
مادام «دەوونشیر» ک «مسلمان مصر و آبدەلرینک
مؤسسەلری» آدی صوک اثری ، بزە ۱۲۷ صحیفە
ایچندە بوتون بو تاریخی خلاصە ایدیلیور . مؤلفک
مقصدی مصر تاریخی حقندە مفصل بر مونوغرافی
وجودە کتیرمک ، یاخود ، سادهجە متخصصلری
علاقەدار ایدەن یکى نظریەلر سوبلەمک دکلدر ؛
«لەن پول» ، «مؤثیر» کبی مؤلفلرک و قتیلە ، مصرک
مسلمان دورینە عائد نشرایتکلیرلردن ، بالخاصە
متوفی «وان برخەم» ک «قاہرە کتابهلری» حقندە کی
مشهور تدقیقاتندن اعظمی نسبتندە استفادە ایدەن
مادام «دەوونشیر» ، قارلرینی صیقماق ایچون ،
اوزون تفصیلاتدن ، عالمانە حاشیەلردن واز کچەرک
أثرینە داهای عمومی بر ماهیت و برمک ایستەمشدر .
مصرک قرون وسطی تاریخندە کی اهمیت فوق العادە سنی
قید ایدەن مؤلف ، بوتاریخی بیلن و اوندن بر حصە

غرور دویان مصرلیرک نە قدر آز اولدیفنی کمال
حیرت و تأسفلە قید ایدیلیور ! بر آوروپالی ایچون
بو حیرت غایت طبعیدر ؛ لکن آوروپا مەدینتک شدتلی
نفوذی آلتندە قالارق بردن برە اونک ماهیتنی
آکلا یامایان و آوا شاشیقنقلە «ملی حرث» ی و «ملی
تاریخ» ی استحقار ایدەن انسانلر «مصر» دە دکل
«ملی حسک مصر» نظر آیک چوق متری اولدیفنی - مملکت مزدە
بیلە مع الاسف حالا موجوددر .

بورادە بر نقطە اوزرندە بالخاصە دورمق ایستەرم :
«احمد بن طولون» ک معروف آبدەسندن [میلادی
۸۷۹] باشلایه رق عثمانی دورینک محصولی اولان
«سنان پاشا جامعی» [۱۵۷۱] نە قدر قاہرەنک
بوتون بۆیوک صنعت اثرلری دوغروندن دوغروبە
تورکرلرک محصولدر . «احمد بن طولون» جامعیلە
شرقی تورکستان تورک صنعتی آراسندە کی صیق
رابطەلرک ماهیتی حالا کمال اهمیتلە تدقیق ایدیلکدەدر .
ایوبیلرک و بالخاصە مملوکلرک بر اقدقلری محتشم اثرلدە ،
تورکرلرک مدنی محصوللرندن باشقا برشی دکلدر .
بو اعتبار ایلە مصر تاریخنک بو «تورک دوری»
محصوللرینە قارشى بزە علاقەدار اولق مجبوریتندە بز .
مادام «دەوونشیر» ک کتابی ، بونقطە نظرندە ، هرمنور
تورکک قولایلقلە اوقوبە بیلە کبی بسیط ، طولیو
و معافیە هر صورتلە اعتبادە شایان بر اردر . من
خارجندە علاوه ایدیلش اولان اوتوز دو قوز لوحە ،
قاہرە آبدەلری حقندە قارئ ای اطرافلی بر فکر
و برە بیلە ک قدر تمیز باصیلش و یک ای انتخاب
ایدیلشدر . آیرجی ، اسلامیتدن عثمانی فتحنە قدر
مصرده کی والیرلە حکمدارلرک بر جدولی ، او ، قحە
مفصل و کوزەل بر کتابیات قسمی ، واک صوکنەدە القبا
ترتیبیلە بر اعلام جدولی علاوه اولونمشدرکە ،
بو صورتلە بو کوچوک کتابدن استفادە امکانی بوسوتون
ترید ایدیلش اولیور . لاسغزدە بو موضوعە عائد
هرکسک اوقوبە بیلە کبی طولیو و اعتبادە لایق بر اثر
موجود اولمادیفتندن ، بو کتابک تورکچە بە ترجمەسی
یک مفید اولور ظنندەم .

کومرلی زاده محمد فؤاد

استابول دارالفنونندە «تورک ادبیاتی تاوخی» مدوسی

تھامسہ :

آرقاداشلرمزدن م. نرمی بکل اخیراً «حاکمیت
ملی» دە نشر ایتدیکی کوچوک بر مقالە فی علاقەدار
بر دوستک ایقاعی سایەسندە اوقودم . و قتیلە
«حیات» دە نشر ایتدیکم «انقلاب قارشى و طیفەلرمز»
عنوانلی مصاحبہ فی ، نرمی بکل ، داهای اولجہ یئە «حاکمیت
ملی» دە انتشار ایدەن «علم و انقلاب» مقالەسنە
بر جواب تلقی ایشش و بوندن متفعل اولمش . عزیز
آرقاداشی تأمین ایدەرمکە کندی مقالەسنی مع الاسف
قطعیاً کورمەدم ؛ و حتی او موضوعە عائد بر مقالە
یازدیفنی بیلە دویمادم . شہبەسز بر قصور اولسە بیلە ،
یومی مطبوعاتمزی منتظماً تعقیب ایدەمدیکبی بوسوبیلە
ایلە اعتراف ایدەم . نرمی بکل کندی فکرلرلە بئە
مقالەمدە کی نقطە نظرلرک بر بردن فرقتز اولدیفنی
سویلیور . دیمک اولیورکە آرادە اختلافی و مناقشہ فی
موجب هیچ برشی یوقدر !

ک. م. ف